

COLOM I RENÉ D'ANJOU : COLOM A MARSELLA 1471-473? Una recerca als arxius històrics provençals.

Per Francesc Albardaner i Llorens

René d'Anjou (16 de Gener del 1409 – 10 de Juliol del 1480)

“Le bon roi René d'Anjou” fou:

Rei de Nàpols, Rei titular de Sicília, Rei titular de Jerusalem i Rei d'Aragó,
Marquès de Pont à Mousson, Duc de Lorena, Duc d'Anjou, Duc de Bar,
Comte de Guise, Comte de Provença i de Forcalquier, Comte de Piémont i Comte de
Barcelona, etc.

LA PERSECUCIÓ DE LA GALEASSA FERRANDINA: EL FET MÉS ANTIC

La demostració més clara que sembla destriar com a dues personalitats diverses al Cristoforo Colombo, llaner de Gènova, i al descobridor del Nou Món és el possible període de residència de Colom a Marsella com a capità de nau a les ordres de René d'Anjou, rei d'Aragó i comte de Provença, abans del 1473.

Tant a les “Historie” de Fernando Colón com en els escrits del pare Bartolomé de Las Casas, tots dos autors inclouen la transcripció d'una carta que va enviar Cristòfor Colom als Reis Catòlics des de l'Hispaniola el mes de gener de 1495, que és del tenor següent:

“Va esdevenir-se que el rei **Reynel**, que Déu hagi rebut en la seva sina, m'envià a Tunis perquè m'emparés de la galiota Fernandina i com jo era ja travessant la illa de Sant Pere de Sardenya una sagetia m'assabentà que aquesta galiota estava acompanyada de dos navilis i d'una carraca. En oir aquesta nova, la gent que m'acompanyava va tenir por i no volgueren continuar el viatge, a menys que no anéssim a **Marsella** a prendre una altra nau i homes de reforç. Veient que no hi havia d'altre mitjà per induir-los a seguir-me, vaig fer creure que consentia en allò que em demanaven i canviant la direcció de la brúixola vaig fer veles en caure la nit. El dia següent, a l'eixida del sol, ens trobàvem davant de Cartago quan el meu equipatge creia fermament que anàvem cap a **Marsella**.” (Lluís Ulloa, Noves proves de la catalanitat de Colom, pàgina 88).

Text original en italià:

“E in un altra lettera, che egli scrisse dalla Spagnuola del mese di gennaio l'anno 1495 a' re cattolici raccontando loro le varietà e gli errori, che sogliono trovarsi nelle dirotte, e pilotaggi, dice:

A me avvenne, che il **re Reinel**, il quale Dio ha appresso di sé, mi mandò a Tunigi, perch'io prendessi la galeazza Fernandina, e, giunto presso all'isola di San Pietro in Sardegna, mi fu detto, che erano con detta galeazza duen avi, e una Caracca, per la qual cosa si turbo la gente, che era meco, e deliberarono di non passar piú innanzi: ma di tornare indietro a **Marsiglia** per un' altra nave, e piú gente: e io, vedendo, che non poteva senza alcuna arte sforzare la sua volontà, concessi loro quello che volevano: e, mutando la punta del bussolo, feci spiegar le vele al vento, essendo già sera: e il di seguente all'aparir del sole ci ritrovammo dentro al capo di Cartagena, credendo tutti per cosa certa, che a **Marsiglia** non andassimo.”

(Vita di Cristoforo Colombo descritta da Ferdinando, suo figlio, a tradotta da Alfonso Ulloa; Londra, Dulau and Co. 1867).

Aquesta demostració de perícia i astúcia marinera per part de Colom ha estat contestada per diversos autors com pura fatxenderia seva, ja que, al seu entendre, només seria possible enganyar a la tripulació de la manera relatada per Colom en unes condicions atmosfèriques molt especials i, per tant, molts especialistes colombins, especialment els italians i genovistes, qualifiquen aquesta anècdota com a pura invenció. Però, deixant de banda la discussió sobre la perícia nàutica de Colom, aquesta documentació ens aporta, en realitat, les dades biogràfiques més antigues i fidedignes, al nostre entendre, de Cristòfor Colom. El problema per autenticar aquest document rau en poder demostrar si és versemblant aquesta persecució de la nau Ferrandina, si aquesta nau existia de veritat i determinar aproximadament quan es va produir aquesta gesta nàutica.

De la galeassa Ferrandina, o Fernandina, disposem, per sort nostra, de nombrosa documentació als arxius catalans i valencians, que nosaltres hem acrescut i completat. El nom d'aquesta nau era degut a que la seva propietat era compartida per parts iguals entre el rei Ferrante de Nàpols, fill bastard del rei Alfons el Magnànim, i uns comerciants florentins, entre els que hi havia la família Vespucci. Durant la guerra civil catalana 1462-1472, Ferrante va donar suport al seu oncle, el rei Joan II d'Aragó, qui combatia als altres pretendents al tron de la Confederació Catalana, essent el darrer el comte de Provença René d'Anjou. Per tant, la nau Ferrandina va combatre a la guerra civil del costat de les forces joanistes i, lògicament, si Cristòfor Colom era capità de nau a les ordres de René d'Anjou, aquest actuava en camp contrari. Per tant és raonable que el comte de Provença ordenés un atac contra una nau enemiga. Ara bé, quan es va produir aquest atac?

Dels arxius històrics valencians sabem que des de l'any 1468 la Ferrandina feia viatges des de Itàlia per tal de subministrar avituallaments a les forces de Joan II, sobretot al port del Grau de València. De l'Arxiu Reial de Barcelona coneixem que en la darrera fase del bloqueig marítim, que va patir Barcelona en la darrera etapa de la guerra civil, la nau Ferrandina era una de les més habituals participants en aquests bloqueigs per mar. I aquest bloqueig es va produir a la primera meitat de l'any 1472. Per tant, considerem, que la persecució de la Ferrandina per Colom en aigües tunisenques va tenir lloc en algun moment dels anys 1470 o 1471. Ricard Carreras Valls ho estimava un any abans al 1469. Ja fos en un any o en un altre, la acceptació de que Cristòfor Colom era ja un capità de nau, dret i fet, qui estava al comandament d'una petita flota nàutica al servei del rei René d'Anjou amb base a Marsella en aquestes dates fa trontollar completament la identificació de Colom amb el llaner i teixidor Cristoforo Colombo de Gènova nascut l'any 1451. Podia el jove Cristoforo Colombo, menor d'edat, i de 19 o 20 anys en aquells moments ocupar un càrrec de capità de nau i cap d'una petita flota? La resposta que ens sembla més assenyada a aquesta pregunta és negativa. No, Colom havia de ser un home amb molta experiència nàutica ja en aquest moment, major d'edat i amb una data de naixement molt més anterior i que podríem estimar entre 1442 i 1447. Per aquests raonaments la teoria genovesa queda tocada de mort, si més no en la identificació precisa del descobridor del Nou Món amb el Cristoforo Colombo nascut l'any 1451. Hem de recordar que dels documents italians es desprèn, que el llaner i teixidor Cristoforo Colombo encara era considerat com a teixidor operant entre Gènova i Savona fins a l'any 1473.

Però la acceptació de la veracitat d'aquest primer període de servei nàutic de Colom en la armada de René d'Anjou, no només ens referma en la possibilitat d'un origen català de Colom, ja que la armada del comte de Provença, armada corsària, era dirigida per un català, Fray Carles de Torrelles, cavaller de l'Orde de Rhodes, i tenia altres capitans de naus catalans com Francesc Antoni Setantí, si no que permet explicar raonablement la etapa següent dels germans Cristòfor i Bartomeu Colom al servei de França, que també ha estat amagada pels historiadors italians tradicionals.

El rei Lluís XI de França va donar suport a René d'Anjou en la etapa final de la guerra civil catalana i, per tal de reforçar la potència naval del comte de Provença, va ordenar al seu vice-almirall Guillem de Cazenove Coulhon, qui operava normalment en aigües del canal de la Mànega des del port d'Honfleur, que marxés cap a Marsella amb una petita armada de set vaixells per ajudar al seu parent. Després d'un llarguíssim viatge des de Honfleur fins a Marsella, donant tota la volta a la península ibèrica, la armada de Guillaume de Cazenove Coulhon deuria arribar a Marsella a mitjans de l'any 1472, quan la guerra civil catalana ja estava pràcticament acabada i, que nosaltres sabem, no van tenir ocasió de participar en aquesta guerra. La seva presència deuria servir, però, per ajudar a la conseqüent guerra del Rosselló, que va fer que els comtats del Rosselló i de la Cerdanya quedessin en mans franceses per dues dècades més.

Sabem que Guillaume de Cazenove va restar en aigües del Mediterrani fins al setembre de l'any següent, 1473, quan, en el seu viatge de tornada cap a Honfleur va ensorrar totes les naus del comte de Prades davant de les costes d'Alacant. Aquest atac naval no fou cap atac de pirateria, si no un autèntic acte de guerra, o una revenja, per debilitar les forces del rei Joan II, com així va ser. Aquesta incursió de Guillem de Cazenove fins a Marsella és el que ens permet explicar el possible servei de Cristòfor Colom a les seves ordres un cop acabada la guerra civil catalana, ja que l'armada de René d'Anjou es deuria dissoldre després de la derrota i de la Pau de Pedralbes. Per què hem de posar en dubte el que ens diu Fernando Colón en la biografia del seu pare, quan ens innova que el seu pare va navegar uns quants anys en companyia de Guillem de Cazenove Coulhon?

La batalla naval d'agost del 1476 a l'alçada del cap de Sant Vicenç, en aigües portugueses, entre una flota franco-portuguesa i unes naus mercants genoveses i una urca flamenca, demostra la veracitat de les afirmacions de Fernando Colón de que el seu pare va navegar amb Guillaume de Cazenove, ja que els mariners que es varen poder salvar varen refugiar-se a Cadiz o a Lagos, segon pertanyessin a un bàndol o a l'altre. Colom va escollir Lagos tot demostrant que estava al servei de la flota luso-francesa, que era comandada per Guillaume de Cazenove.

Aquests dos períodes de la vida de Colom, la seva estança a Marsella com a capità de nau del comte de Provença, René d'Anjou i les seves navegacions amb Guillaume de Cazenove Coulhon son ignorats, o declarats falsos pels historiadors italians i d'altres defensors de l'origen genovès de Colom, ja que contradiuen de manera rotunda la seva biografia del descobridor del Nou Món. Però els fets són tossuts i la nostra explicació d'aquests fets encaixa millor amb la presència no discutida de Bartomeu Colom a la cort de Madame de Beaujeu a Paris l'any 1493, quan es va saber de l'èxit del primer viatge de Colom al Nou Món.

LA IMPORTÀNCIA DE FER RECERCA ALS ARXIUS PROVENÇALS

Si algun historiador trobés un sol document referit a Cristòfor Colom, que demostrés que va viure a Marsella en el període 1470-1473, ja quedaria demostrada, al nostre entendre, la falsedat de la identificació del descobridor d'Amèrica amb el Cristóforo Colombo genovès, teixidor de llana. El nostre benvolgut consoci, el Sr. Onofre Vaquer i Bennassar, ja ens animava a fer recerca en els arxius històrics provençals, just al final del seu llibre (pags. 80 i 81), quan citava diversos documents notariais, que ell havia trobat als arxius departamentals de Marsella, en el seu llibre intítulat “¿Dónde nació Cristóbal Colón?”, publicat en una data tant reculada com fou l'any 1991.

Esperonats per les sàvies propostes d'Onofre Vaquer i sabent que ell no va ser poder fer recerca als Arxius Municipals de Marsella, nosaltres vàrem realitzar una campanya de recerca als arxius de Provença el novembre de l'any 2013, després de nombrosos aplaçaments per causes econòmiques. Els arxius i biblioteques visitats foren tres:

- Les Archives de la Ville de Marseille (Arxius municipals d'història)
- Les Archives Départementales des Bouches du Rhône (Arxius històrics de Provença) a Marseille i a Aix-en-Provence.
- la Bibliothèque Méjanes d'Aix en Provence.

El primer arxiu està localitzat a Marsella. Els arxius departamentals presenten la peculiaritat d'estar partits en dues seus, suposem que per acontentar a tothom. Una seu està ubicada a Marsella i l'altre part d'aquest arxiu està ubicat a Aix-en-Provence, ja que va ser la antiga capital del comtat. Finalment hem de dir que la Biblioteca Méjanes és la biblioteca més antiga i més important de Aix-en-Provence, però que encara preserva entre els seus fons tota una col·lecció de documents antics que es varen aplegar en el segle XIX.

ALBERT LECOY DE LA MARCHE: BIOGRAFIA DEL REI RENÉ (1875 – 1879)

La millor biografia del Rei René d'Anjou continua sent la escrita l'any 1873 i publicada entre els anys 1875 i 1879 per l'historiador medievalista francès i paleògraf Albert Lecoy de la Marche (Nemours 1839 – Paris 1897) que duia per títol; “**Le Roi René: Sa Vie, Son Administration, Ses Travaux Artistiques et Littéraires**”. Es tracta d'una biografia completíssima basada en nous documents exhumats dels arxius francesos i italians. Lògicament, en aquest llibre es parla de la guerra civil catalana en el seu període des de l'any 1466 fins l'any 1472, quan els catalans escolliren a René d'Anjou com a rei seu.

Malauradament son bastant escasses en aquesta biografia les referències a la armada de guerra que René d'Anjou va muntar al final de la guerra civil. Tot i així, a la seva pàgina 379, quan parla de la mort de Joan de Calàbria (16 de Desembre del 1470) i del nomenament del seu fill natural homònim Joan de Calàbria com a governador general a Catalunya, diu el següent:

“El fill natural de Joan de Calàbria, que es deia com ell i que l’havia seguit més enllà dels Pirineus, fou investit, per acta de data 14 de març del 1471, amb la governació de les possessions espanyoles (sic).

Carles de Torrelles, germà del conte d’Iscla i capità general de la marina del rei de Sicília, a qui l’havia fet deslliurar molt recentment d’un llarg captiveri amb el sarrains de Bugia, va rebre l’ordre d’equipar immediatament una flota i, per encoratjar-lo, el seu senyor li va donar el dret al “quint”, és a dir, la cinquena part de les persones i bens que fossin capturats sobre els enemics.”

Albert Lecoy de la Marche fa una cita a peu de pàgina de la font d’informació que li permet fer aquestes asseveracions i la referència que dona és la següent: “Biblioteca d’Aix-en-Provence, ms. 1064, ps.107, 159 (peça justificativa n.68). Lecoy, a més a més adjunta la transcripció del inici de la patent de cors concedida a Charles de Torrelles, escrita en llatí, de data 5 d’abril de l’any 1471.

Al final d’aquesta nota, de manera sorprenent i un tant inconnexa afegeix: **“El mateix dret fou acordat a un altre oficial de la marina del Rei de Sicília a Espanya (sic), Antoni Setantí.”** Malauradament Lecoy no dona cap referència per poder localitzar aquesta segona patent de cors atorgada a un barceloní, vell conegut de nosaltres, com fou Francesc Antoni Setantí, també conegut com Francí Setantí o Antoni Setantí. De tota manera, tot semblava indicar que aquest segon document també es podria trobar en el mateix manuscrit citat anteriorment per Lecoy de La Marche dipositat a la biblioteca pública d’Aix-en-Provence.

A una de les darreres pàgines del seu llibre, a la pàgina 529; Albert Lecoy de La Marche complementa el que ara hem exposat amb el text següent:

*“Els capitans de la marina provençal no foren res més que patrons de naus mercants investits d’un comandament per la confiança del seu príncep. Jean de Village mateix, aquest nebot de Jacques Coeur, que el rei de Sicília va refusar tan enèrgicament d’entregar als agents de la justícia francesa, i que era el seu **capità general en el mar**, només organitzava expedicions comercials. Aquest llogava els seus propis vaixells al seu rei només quan un servei militar els reclamava.*

*Carles de Torrelles, que ostentava el mateix rang (**capità general en la mar**) a l’època de la guerra de Catalunya, i que pertanyia, versemblantment, a l’ordre de Sant Juan de Jerusalem, va ser encarregat d’armar per ell mateix la seva pròpia flota i de procurar-se baleners i vaixells trirrems o birrems. René va interessar directament a Carles de Torrelles en el èxit de les seves expedicions al concedir-li el dret del quint, es a dir, la cinquena part de totes les preses que ell feria en el mar, i fins i tot li concedí una dècima part extra, en totes les preses fetes dins de les aigües de Provenç), amb la finalitat de millorar la seguretat de les seves costes.*

Antoni Setantí, així com d’altres patrons o capitans al seu servei, també gaudien dels mateixos privilegis. Però aquest favor presentava greus inconvenients, ja que excitava als capitans de nau a cometre actes de pirateria, que eren difícils de reprimir per part del príncep.”

Per tant, sembla clar, que tot i ser nomenat Carles de Torrelles com a capità general en el mar, durant la guerra de Catalunya, René d'Anjou va donar carta de corsari a tots aquells que el volguessin ajudar a la causa catalana com en Francesc Antoni Setantí, ciutadà i mercader de Barcelona. No queda gens clar que Setantí estigués sota les ordres directes de Carles de Torrelles, si no que molt ens sembla que anava per lliure. Lecoy de La Marche admet que hi hagueren altres capitans i patrons al seu servei, que també gaudiren de sengles cartes de cors. Cristòfor Colom, com a capità de nau que diu ser al servei de René d'Anjou, havia de gaudir per força d'una d'aquestes cartes de cors i, per tant va ser corsari al seu servei. Ara ens quedaria demostrar si Colom estava enquadrat dins de la petita armada de Setantí, dins dels vaixells de Carles de Torrelles, o simplement anava per lliure.

Després de llegir el que acabem d'exposar ens va assaltar el dubte de si encara hi podrien haver més llicències de cors a capitans de nau catalans al servei de René d'Anjou en aquesta biblioteca o en altres arxius històrics provençals, que complementessin els nostres coneixements sobre la marina de René d'Anjou, tot tenint la esperança de trobar algun document referent de Cristòfor Colom al servei d'aquest rei a Marsella. Calia, doncs, fer recerca a Provença.

A la pàgina 542 del tom primer, Albert Lecoy de La Marche, fent referència a una carta enviada per René d'Anjou al Papa Pau II fa el següent comentari:

“Ja que el bisbat de Barcelona estava vacant des de feia molt de temps i **governat per un administrador provisional que no era partidari del seu partit**, René d'Anjou es va esforçar per aconseguir que aquesta plaça fos ocupada per l'abat de Ripoll, aquell que, amb altres diputats catalans, havia anat a trobar-lo per oferir-li la corona d'Aragó. Un càrrec d'aquesta importància no podia ser ocupat que per un home de demostrada fidelitat.”

Volem destacar aquesta opinió seva, ja que el seu comentari sobre “un administrador provisional que no era partidari del seu partit” es referia, segurament al canonge Francesc Colom, vicari general de la Seu de Barcelona per “sede vacante”. Desconeixem en quins documents o fets es va basar Albert Lecoy de La Marche per arribar a aquesta conclusió.

M. LE CHEVALIER LAUTARD I EL MANUSCRIT 711 DE LA BIBLIOTECA MÉJANES D'AIX EN PROVENCE.

Com sol passar en les nostres biblioteques i arxius històrics, les referències dels llibres o documents es sotmeten a canvis de classificació de tant en quant, fets amb la millor voluntat de reordenació dels fonts existents, però que despisten de manera perillosa als investigadors, com nosaltres, quan intentem trobar un document amb la referència antiga. El manuscrit 1064 de la biblioteca d'Aix-en-Provence citat per Lecoy de La Marche en el seu llibre a principis del segle XIX, actualment és el manuscrit Ms. 771.

La raó per la qual aquest document es troba dipositat a la biblioteca Méjanes d'Aix-en-Provence, rau en la donació feta d'aquest manuscrit per l'home que el va rescatar de les ruïnes d'un castell provençal proper a Aix-en-Provence a inicis del segle XIX i que fou el historiador **M. le chevalier Lautard**. Aquest manuscrit 711 és una còpia d'un registre oficial d'unes 300 cartes emanades de la cancelleria provençal de René d'Anjou i redactades pel seu secretari català, en **Pere Puig**, ja fossin redactades en català o en llatí. També hi ha textos italians i provençals de forma molt escadussera. Curiosament, l'ordre de classificació no és cronològic, desordre que es podria haver produït en el moment de la seva enquadernació al segle XIX de forma poc acurada. El propi M. Lautard ja s'adonà de la importància d'aquest manuscrit i en publicà dos estudis i transcripcions dels documents més importants en sengles articles publicats a les "Mémoires publiées par l'Académie de Marseille" els anys 1812 i 1814 (Tom X i Tom XII). El primer d'aquest article ve encapçalat pel text següent:

*"NOTICE HISTORIQUE: Sur deux cent quatre-vingt-dix lettres manuscrites du Roi René, nouvellement trouvés dans les ruïnes d'un ancien chateaux, aux environs D'Aix, lue à la séance publique de l'Académie de Marseille, le 25 août 1812.
Par. M. Lautard, D.M."*

Un encapçalament similar també el podem trobar en el seu segon article, però aquest cop ve signat en la forma "M. le chevalier Lautard." No hem pogut averiguar el nom de pila d'aquest historiador i gosem fer la suposició de que fos el pare de l'historiador Jean-Baptiste Lautard, gran especialista en temes marsellesos.

De entre tots els documents que conté el Ms. 711 destaquen les dues cartes de cors o patents de cors donades a Francesc Antoni Setantí i a Carles de Torrelles: Donem a continuació la transcripció d'aquests dos documents fetes per nosaltres.

PATENT DE CORS DE FRANCESC ANTONI SETANTÍ.

Biblioteca Méjanes d'Aix-en-Provence; MS 711; pg. 80 v.

Donada a Angers el dia **14 de Març de l'any 1471**

"Nos Renatus, etc. Memorie habemus quantos laboribus et expensis propii et priclis pro nostro statu et servicio vos fidelis Franciscus Anronius Setanti, civis Barchinone, vestra cum nave et aliis vasis hominibus et victualibus omistis sumom per equora Studio nondum sed etiam multiplicatis vicibus militastis adeo quod captis hostibus statui nostro mediocre atulistis augmentum maxime in anferendo ab hostibus victualia et ea ad civitate Barchinone et alia loqua Nostra quem victualibus indigebant portando que Omnia nos loco servicii non parvi accipim Et qui impunitas havem nostram certa devocio pro depenienda upos.... hostium audacia propiciis sumptibus ut accepimus armastis seu armari fecistis quo facilius illa sustentare possitis atquem ad civitatem ipsam que nobis carissima est victualia continue deferre.

*Tenore igitur presentis ex Nostra certa scientia et consulto in dictos servicios remuneratione aliqualem tum etiam ut civitas upam victualibus abundet vobis eidem **Franciso Antonio Setanti** jus quinti quod nobis seu curie nostre pertinet seu pertinebit occasione quas vis navem et aliorum valorem deum victualium cer,, et personas et aliorum bonorum cuinquies species fuerunt per vos seu gentem vostram com dictam vostram navi aut aliis navibus seu vasis per vos armandis an hostibus captas et*

captoribus seu capredarum et capiendum semel et pluries dicatem ipso armamento quod miem ut predictus sancis damus concedimos et plenarie elargimur.

*Itaque vos dictus Franciscus Antonius Setanti vostra propia auctem et absq... alicui officialis seu persone licencia seu permissu tociens quotiens casus occurrerit possitis et valeatis jus quinti predictum apcio Seu pecis ac valore dictas navim vasorum nercem auri argenti pecunias res personas et aliorum quosquam bonorum cuiusvis specien aut condicionis existant adquisitorum et adquissitarum ac adquiriendorum et acquirendarum Infra dictum armamentum tipus seu ab illorum botmensis petendum exigendum recipendum retinendum habere. Et inde apocas et alias cautelas facere et firmare et quasvis compulsiones districtus et avenamenta adusus seu contra in predictus rentas et obligatos facem instare ey requirere et Omnia alia facem Quam nos aut thesaurarius aut baiulus Cathalonie generales ante huiusmodi factam concessione facem potam et potant quoniam super eiusdem omnibus et singulis vices nostras comittum plenarie pro presentes per quas etiam mandamus Thesaurario ac baiulo Cathalonie generalis nostris et aliis quibusvis officialibus et personis ad quos spectet ad penam quinquem milium floreorum quat per dictam donationem concessionem et gratiam et omniam et singulam super dictam vobis dicto **Francisco Antonio Setantí** teneant firmiter et observent tem... Observari faciant inviolabiliter per quos decet quavis alia gratia per nos **capitaneo generale in mari** facta in aliquo non obstante sic em.... pro illius insignis nostre civitatis beneficio ut victualibus et aliis rebus necessariis ut prefectura abundat duximus concediendum. Et contractum non faciat aliquam catione seu causa, in cuius rei testimonium presentes vobis fieri et expedici iussumorum secreto nostro sigillo in dorso munitas.*

Datum apud auctem civitates nostre Andegavis die XIII mensis Marcii Anno a nativitate dominis MCCCCLXXI.

Signat: René (Dominus Rex ma. Mihi Petro Puig”.

El resum d'aquest extraordinari document fet per **Josée Valérie Murat** en el seu treball intitulat **“Les lettres du Roi René relatives a la Catalogne, contenues dans le manuscrit 711(1064) conservé en la Bibliothèque Méjanes d’Aix en Provence, (1468-1471)”** diu així (Pag. 130):

“El rei Renat, coneixedor dels serveis rendits per Francesc Antoni Setantí, ciutadà de Barcelona, qui amb la seva pròpia fortuna, malgrat els perills i amb l'ajuda de les seves naus, ha aconseguit revituallar la ciutat de Barcelona i altres llocs, que, a causa dels enemics mancaven de queviures. René s'ha assabentat que Setantí es preparava a armar un altre vaixell per a continuar les seves operacions de revituallament.

René li concedeix per la present carta de cors el dret del quint sobre els ingressos del rei i de la cort, en tots els vaixells, mercaderies, queviures, persones i altres bens que podessin esser presos als enemics per Setantí, o els seus homes, per la seva nau o per altres vaixells armats per ell, durant les seves operacions marítimes.

Així mateix es requereix al tresorer i al batlle de Catalunya, així com a altres oficials de respectar aquesta donació feta a Setamti, sota pena de 5000 florins. Com a testimoni del expressat la present carta de cors es expedida portant al seu dors el segell secret del rei.”

Cal remarcar que Francesc Antoni Setantí rep la carta de cors no només en previsió de serveis futurs a la causa de René d'Anjou, que també, si no com a reconeixement dels seus serveis prestats eficaçment amb anterioritat en el revituallament de ports catalanes durant la guerra civil. Això no vol dir que no hagués fet també actes de pirateria com demostra el document P1334, foli 7 verso, dels Archives Nationales de Paris. La seva patent de cors és de data 14 de Març del 1471, mentre que la patent de cors de Carles de Torrelles és de 5 d'Abril del 1471. I com aquest acabava de ser alliberat del seu captiveri amb els sarraïns de Bugia, la patent de cors només podia tenir una aplicació a partir del moment de la seva concessió.

Sobre les actuacions de pirateria d'en Francesc Antoni Setanti hi trovem un document interessant a la pàgina 205 del manuscrit 711, que diu així:

“Pro Joanne Ruiz Iraçabal,

*Lo Rey / Comte, A nos es stat recorregut de part de Joan Ruiz Riaçabal, viscahí, a qui segons entenem si astada presa per lo feel nostre en **Franci Setantí** en les mars de illa deres (Illa d'Hyères) una nau qu àtromeiava. Preten aquella esserli stada injustament levada E que lo dit Setanti no la hauria de bona guerra E axi nos es stat de part sua suplicat que sobre la restituci de aquella li volguessim provenir degudament de justícia. Nos considerat que la justícia a nengu no deu esser denegada E que lo dit Joan Ruhiz es vassall del Serenissimo Rey de Castela ab qui nos havem bona pau e concordia, E qui nos desitjam molt continuar en bon amor e amicitia. E encara per respecte del Sermo. e Christiamo. Rey de França, qui segons nos es dit ne seria mal content, per que li es dit que lo dit Setanti pagat de sos officials de lenguadoch per acompanyar la galera de França / e ab favor e ajuda de aquella dita nau hauria presa. E encara per obviar a tota materia de iustes quereles, volem la justícia per vos li sia diligentment e deguda administrada. Manam vos per ço stretament que presa primerament per vos a mas de Nostra cort e detenguda la dita nau amb les coses que ab aquella se prengueren / apelleu devant vos les dites parts / E aquelles a ple e amb diligencia oydes façau e administreu sobre la dita cosa degut e bon compliment de justícia / qualsevol frivola dilacion apart posada.*

*Dada en lo castell nostre de Angiers a V de Janer del any Mil CCCCLXXVIII
Rene (Pere Puig)*

Dirigitur Comite Iscle gerenti vices generalis gubernatoris in principatum Cathalonie”

Si haguéssim de triar en quina de les dues flotes va navegar Cristòfor Colom, nosaltres ens decantaríem per la de Francesc Antoni Setantí. En qualsevol cas sembla molt probable que la persecució de la Ferrandina es produís entre la primavera de l'any 1471 i la primavera de l'any 1472 (Abril 1471 – Juny 1472).

A la pàgina 159 del manuscrit 711 hi podem trobar una carta del 28 de maig del 1470 que va encapçala pel títol “Pro comite Iscle, Licentia” i que diu el següent:

“Renatus, etc. Spectabili et magnifico Joannis de Torrelles comiti Iscle in nostro principatu Cathalonie vices generalis gubernatoris gerenti consiliario nostro dilecto gratiam nostram et bona voluntate.

Pro beneficio faciende redemptionis magnifici et religiosi viri fratres Caroli de Torrelles germani vestri qui a Sarracenis iam multos annos captivus apud Bogie partes detinentur et inhumane, ut accepimus tractatur vobis, tenere presentum nostras literas ex Nostra certa ciencia et deliberate licencia et facultatem amplissimam damus et concedimus quem possitis et libere valeatis impignorare et seu per tempos anorum quatordecim alienare quibuscumque personis annuam provisionem florenorum mille monete Provincie. Quan nos superiori tempore vobis ad vestre vite decursum concessimus qt assignavimus, per granaterium Tarasconis de pecunias nostre curie annuatim exolvendam. Non enim impignorationem ipsam seu alienationem, a vobis per tempos ipsum annorum quatordecim, ut prefertur, faciendam, tantam vim et robar habiturum esse volumus quantam haberet si a nobis facta esset; has nostras literas manu Nostra subscriptas, sigilloque nostro secreto in peder munitas, vobis propterea dirigentes.

Datum apud civitatem nostram Aquensem, die XXVIII mensis maii, ammo ab incarnationi Domini MCCCCLXX.”

Gràcies doncs a l'ajuda econòmica de René d'Anjou, Joan de Torrelles va poder redimir al seu germà Carles de Torrelles de la seva condició de presoner a la ciutat de Bugia en mans dels sarrains. Un cop alliberat , Carles de Torrelles va ser nomenat capità general de la mar per René d'Anjou i li va ser concedida la següent patent de cors:

PATENT DE CORS A FAVOR DE CARLES DE TORRELLES

Biblioteca Méjanès d'Aix-en-Provence: Ms. 711; p. 107

Data: 5 Abril del 1471

“Renatus, etc./ Spectabilis et magnifico viro Joanni Cosse comiti Troye nostrorum comitatum provintie Forcalquery et utrosque adiacentum Magno Senescallo Collaterali Consiliario et Cambellano et aliis ad quos spectet fidelibus nostris delictis gratiam et bonam voluntatem. Quia magnificus et religiosus vir **frater Carolus de Torrelles capitaneus generalis noster in mare**, naves, balaneros, triremes, birremes et alia naviglia, ut facultas dabit iussu nostro armaturus est atque classem ex eiusdem quam magnam poterit paraturus quo facilius illam in nostris serviciis sustentare possit, jus quinti et decimi ex quavis preda nobis et nostre curie pertinente ab ipsa classe seu aliqua eius pte. Aut ab aliis quebusuis de bonis seu personis inimicos et rebellium nostris uburis in mari faciende eidem capitaneo ad nostrum beneplacitum concessum donavim et elargiti sumus..... etc.”

ALTRES DOCUMENTS INTERESSANTS EN EL MANUSCRIT 771.

Dos documents del manuscrit 711 fan referència a **Fra Berenguer Solsona**, “dilectum consiliarium et confessorem nostro”, català, qui era l'administrador de la capella reial de Sant Lluís de la ciutat de Marsella (pag. 2) i per qui René d'Anjou sollicita que se li dongui el càrrec d'abat de Sant Feliu de Girona (pag.21).

A la pàgina 148 hi trobem una carta adreçada en català al “venerable religiós e amat nostre lo Abbat de Sant Feliu de Guíxols”:

“Lo Rey,

Venerable religiós e amat nostre. Som certs no ignorau lo Monastir de Sant Feliu de Guíxols al qual vos presidiu esser stat en temps passat a supplicacio e per obra del Abbat que lavors era per Papa Eugeni quart, dista recordació, reduyt e reformat ala regla de observança e per vigor de ses bulles fetes certes ordinacions e capitols per allo saludables e necessaris e consignada apres al convent e monjos per a llur vida e aliments certes rendes: E dada libera facultat de poder reebre en lo Monastir monjos no solamente fins el nombre que era acostumat, mes encara tants com los fos vist de les dites rendes a ells consignades podersen sustentar. Segons la qual regla ordinacions e capitols segons nos es dit se son tot temps fforçats viure los monjos e se fforcen aquells poch que vuy hi son. Mes ara havem entes que vos ya de temps ha treballariu e usfforçariu per quantes vies podeu en traume del dit Monastir la dita santa regla de observança e enperentir e rompre dites ordinacions e capitols los quals vos per procurador segons som informats haveu jurats levant la facilitat al convent de poder reebre frares en manera que sera tant dominuit lo nombre que a on ne solia haver dotze o mes ara no hi hauria que teres donne quasi a cessar lo divinal offici. Stam ne molt meravellats. Car es cosa que redunda en gran desservey de Deu e gran carrech e detrimento dela consciencia e honor vostra e en poch plaer nostre. Empero vos pregam e exosrtam stretament que vos doneu orde que sien decontinent redreçades totes coses e tornades al stat en que deveu star segons la dita regla ordinacions e capitols al dit convent e monjos atorgats. Fareu lo que la dignitat vostra e religio requer e a nos levareu occasio de fer hi altre provisio.

Dada en la ciutat de Marsella a XXVII de Juliol del Any MCCCCLXX.

Signat Rene – Sotafirma del secretari Patris Puig.”

A la pàgina 165 hi ha una interessant carta de recomanació a favor del capità de nau **Rafael Anglès** de data 8 de febrer del 1471 i, per tant, anterior a la carta de cors de Francesc Antoni Setantí :

“Lo Rey

*Comte, Nos havem per affectuat vassall e servidor lo feel nostre en **Rafel Angles**, capità de nau, e vos veheu quant servey nos pot fer en son loch ab la sua nau / Empero vos encarregam e manam expressament que vos lo haurau en ses coses per ben recomanat donath tota honesta favor que de vos mester hara,*

Dada en lo castell de Angiers a VIII, del mes de febrer, del any MilCCCCLXXI

René.”

També ens sembla interessant una carta que fa referència a un acte de corsarisme sobre la nau i armament presa per Rafael Julià i en Pere Bosch (p. 141):

*“Carta al feel nostre lo capità de **Mahó** (12 de Juny del 1470):*

Lo Rey: Capità entesa haven la diferencia ques entre los feels nostres en Rafael Julià e en Pere Bosch e presoners sobre la nau e armamaneto e presa per ells feta, Nos, per nostre servei no volem que la dita nau se desarme /e pr aquesta causa e encara a instancia del dit Pere Bosch e presoners que aci son per fer e administrar entre les dites parts e aquí hi hara dret bo e degut compliment de justicia. Volem que la nau axi armada com sta ab lastre nau presa e ab tot lo guany que fet han venga a la guarganta

devant Marsella- Manam vos pero stretament que encontinent elegides les presents doneu a liureu les dites dues naus ab tot lo guany que fet han e lo dret del quint a Nostra cort pertanyent al feel familiar nostre en Matheu Ronyo aqui present que aquelles fins fins al dit loch conduescha: faent-li prestar sacrament e homenatge de tots los mariners companys e altres tenguts de nau de star tots a ordinació e manament del dit Matheu durant lo dit viatge e conduyr les dites naus al dit loch de la garganta e delli no tarure aquelles sense expressa licencia Nostra e de nostre lochtinent general en aquestes parts de Provença.

Pero que com dit havem pugam fer e administrar a cascuna de les parts e aqui dret hi haura bo e degut compliment de la iusticia /e que la dita nau reste armada e feu tota favor e ajuda al dit Matheu que de vos sobre lo conduyr segur de les dites naus master hara tant en haver gent si master ne havia e altres coses. E tot lo sobredit complireu ab diligencia sens ninguna falta.

Dada enla ciutat de Ays XII del mes de juny del any MilCCCCLXX.

René.”

LLISTAT DE PERSONATGES CATALANS CITATS AL MANUSCRIT 711.

Abat de Sant Feliu de Guíxols (p. 148)

Ponç **Andreu**, abat de Ripoll. (p. 13)

Rafael **Anglès**, capità de nau (p. 165).

Joan d'**Aragó**, candidat al bisbat de Barcelona (p. 35)

Jaume **Benejam**, orfebre, ciutadà de Barcelona (p. 19)

Guillem **Bertran**, ciutadà de Barcelona, aspirant a un càrrec a la Seu (p.213)

El **bisbe** de Girona (p. 17)

Pere **Bosch** (p.141).

Miquel de **Canet**, donzell, capità del monestir i vila de Vilabertran (p.75)

Miquel **Cardona** (p. 60)

Joan **Cossa**, comte de Troia (p.107)

Gaspar **Cossa**, conseller i camarlenc nostre, capità de l'Empordà (p.79)

Jaume **Ferrer**. (p. 110v)

Francesquina, viuda del noble Arnau Francesc d'**Erill** (p.47).

Rafael **Julià** (p. 141)

Llorenç **Magrinyà**, doctor en decrets, català (p.25)

Bernat de **Marimón**, (p.110v)

Romeu de **Marimon**, (p. 411)

Joan **Merzila**, comanador de la comanda de Sant Miquel de les Medes (p. 32)

Esteve **Moreu**, magnífic e amat feel maiordom nostre (p.43).

Beatriu de **Pinós** (p.74)

Joan **Sacirera**, (p. 96)

Galceran **Sarriera** (p. 125).

Dalmau **Sarriera** (p.67).

Francesc **Scot**, administrador dels drets i rendes del comtat d'Empúries (p.184)

Aldonça de **Sentmenat**, elecció abadessa de Sant Pere de les Puel·les (p.44)

Francesc Antoni **Setantí**, corsari, capità de nau i ciutadà de Barcelona (p.80)

Fra Berenguer **Solsona**, confessor del rei. (Pag.2)

Carles de **Torrelles**, capità general nostre en el mar (p. 107).

Miquel de **Torrelles**, candidat a l'ardiaconat de Santa Maria del Mar. (p. 61)

Marti **Vicent**, fidel escrivà. (p. 31)
Franci Vidal, capità de nau (p. 153).

ALTRES DOCUMENTS INTERESSANTS ALS ARXIUS PROVENÇALS

ARXIUS DEPARTAMENTALS

Els arxius departamentals de Provença, dits “Des Bouches du Rhône” (ADBR), estan dividits en dues seus: una a la antiga capital del comtat, Aix-en-Provence, i l’altre a Marsella. Encara que no vàrem trobar cap document relacionat amb el servei de Cristòfor Colom a René d’Anjou en aquests arxius, podem destacar, però alguns documents relatius a Catalunya i a l’imperi català.

Entre tots els documents estudiats a Aix-en-Provence ens ha semblat especialment interessant el que duu la cota B-150 i que és denominat com a “Charte d’union des Royaumes d’Aragon et de Valence et du comté de Barcelone” on hi ha un magnífic quadre genealògic dels reis d’Aragó amb la relació i còpia dels seus testaments.

En el lligall de documents B-15, que abasta un període de temps entre els anys 1460 i 1469 hi ha, en el foli 107, dues cartes, pràcticament idèntiques, tramesa l’una pels Diputats del General Consell del principat de Catalunya i l’altre pels consellers de la ciutat de Barcelona al Rei de Sicília (René d’Anjou) el dia 11 d’Octubre de l’any 1466, que apareixen en el índex inicial com a : “*Letra transmissa domino nostro Rege per principatum Cathalonia ut consulatum Barcelona.*” Donem a continuació la transcripció d’aquesta carta:

“Al molt alt /e virtusissimo Senyor lo Rey de Sicilia:

Serenissimo e virtusissimo Senyor/ el los dias pasats/ Nos fou tramesa una carta/ o instrument/ continente tractats e acordats per los ambaxadors de sua altesa de una part e los ambaxadors nostres e de aquesta ciutat de Barchinona de la part altra de les prohensals e altres basais e subdits de la vostra Senyoria/ ab los poblats en aquests principat e dita Ciutat de Barchinona/ lo qual conveni per part havem esset publicat en aquestes parts a la altra per tot lo corrent mes d’octubre! E per qwant Illmo. Senyor, lo dit “conveni” / us stat acceptat/ e Ratificat per nosaltres / e aquesta ciutat/ e publicat dins lo dit temps, pero no avisam una Ab tenor de la present a la qual referim gracies de la bona coartacio que fa als poblats/ en los dit principat/ lo qual tota via se dispondra fer tots serveis posiobles a una gran Senyoria/ la qual nostre Senyor Deu mantingui e prosperi segons Desire/ Scrits ab Barchinona a XI de Octubre de l’any mil CCCC sexantasis.

*De vostra Illma Senyoria devots servidors, que en gracia de aquella, etc.
Los deputats del general e Consell representant lo principat de Cathalunya.”*

Com a curiositat volem esmentar que en el llibre de comptes B-2480, corresponent a l’any 1471 hi ha diversos pagaments a Pierre de Limou, herald o passavant del rei René,

qui duia el sobrenom de “Ardent Désir”. D’aquesta manera es pot identificar el nom real d’aquest personatge.

ARXIU MUNICIPAL DE MARSELLA

En la nostra recerca varem donar una atenció preferent a aquest arxiu, ja que el nostre benvolgut consoci Sr. Onofre Vaquer Benassar no el va poder consultar ja que estava tancat en el moment de la seva visita a Marsella. Destaquem el suport rebut en tot moment pel personal d’aquest arxiu i la seva diligència, que va fer de la nostra tasca de recerca un gran plaer.

Un dels documents que més ens varen cridar la atenció fou la carta dels consellers de la ciutat de Barcelona dirigida als seus homòlegs de Marsella relatant els darrers esdeveniments de la guerra civil, en el seu període final, després del canvi de bàndol del bisbe Margarit de Girona, els Sarriera, etc. Volem destacar expressament la menció dels capitans de nau Rafael Anglès (Inglès en el text) i de Francesc Antoni Setantí, ja que eren els que feien habitualment el transport de forment i altres queviures des del port de Marsella a Barcelona per abastir a aquesta ciutat amb molts perills al final de la guerra civil. Donem a continuació la nostra transcripció del document:

HH 305: Commerce maritime Espagne 1471

CARTA DELS CONSELLERS DE LA CIUTAT DE BARCELONA ALS DE MARSELLA (1 de Desembre del 1471)

*“Molt magnífichs Senyors, ja per altres los Concellers d’aquesta ciutat predecessors nostres per lurs letras certificaren les magnificencias vostres de certa malvestat feta per mossen Johan Çarriera /e per lo Bisbe de Gerona /e altres entre tots VII / en nombre / dels quals alguns venenos lur patria e lur honor preu apreciat tots ensemps se son voltats als inimichs fahent venir lo Rey Johan /e liurant li Gerona amb algunes viles dempurda / de que es saguit que venint lo dit Rey Johan ab poxaça de entorn dits cavallers ha cobrades algunes viles en lo Valles prop d’aquesta ciutat/ en les quals passant en Empurda ha leixat algun nombre de cavalls/ per los quals exint socorrer Jacobo Galeoto capità general del senior Rey un seu nebot /e altres cavallers italians que tenien assitiats circa una leuga de aquesta ciutat/ es stat tot nafrat /e apresonat ensemps ab molts altres axí de peu com de cavall que es stat cosa de gran dan tot seguit per la malvestat dels dessus dits/ de les quals coses havem delliberat fer mensio a las magnificencias vostres, assi que si fames ne vindran a les orelles vostres vosaltres siats certs de la veritat /e no creguen les savieses vostres que per lo dit cars aquesta Ciutat ne lod fidelissimos basáis de la Majestat del Senyor Rey hanc en res disminuïda la molta voluntat tenen en fer lo servey seu / ans fem certes les mag.nes vostres que en los tots se es mostrada es mostre tanta fermetat /e constancia que no porria prendre augment/ Es veritat que en haver complot effecte lo fforç de aquests fidelissimos basáis es de molta necessitat la beneventurada venguda del senyor Rey segons ase gran alta novament havem scrit / es per semblant neccessari per la endreça /e conservacio de aquesta ciutat / que les naus den **Satanti** /e den **Ingles** qui son aquí sien desempetxades /e si fer se pot vinguen ensemps / E per aquesta raho quant mes assertadament podeu pregam les saviesas vostras, quels plagie donar cura /e orde que aquelles prestamente sien desempatxades / e signantment en los forments que la Cort ha venuts a mercaders*

daçi / car lo desempatxament daquelles per moltes vias conserneix grantment lo servey de la predata Majestat / lo qual vostres savieses sabem han molt a cor/ Nosaltres offerim fer per aqueixa ciutat /e per vosaltres quant nos sie possible / com aquells que havem /e reputam per molt cars germans/ E sie la Santa Trinitat continua prevenció e guarda de vostres providències /e de aqueixa ciutat/ Surte en Barchinona lo primer dia de Decembre del any M CCCC L XXI

Los Concellers de Barcelona a vostre honor aperellats.”.

Molts historiadors, al referir-se al període de la guerra civil catalana, donen per fet consumat que durà fins el 1472. No sembla cert, que amb la Pau de Pedralbes que representà la rendició de Barcelona, hagués acabat definitivament la confrontació entre Joan II i René d'Anjou. El document que donem a continuació, al ser de data de l'any 1479, poc abans de la mort de Joan II i de René d'Anjou, sembla demostrar que encara quedaven obertes les hostilitats entre aquests dos reis a una data tan tardana.

AA5 – Fol. 130 v.: “Acte contenant la criée (en provençal, en latin et en Catalan) de la trêve intervenue à Barcelone entre le roi d'Aragon et le roi René.

Mercredi le 17 mars 1479.

Instrumentum precomsationis trevisarum super indultarum facta Barchinone.

In nomine Dei.../ A die intitulata decima septima mensis marcii Anno Nativitate Dominis Millesimo Quadragentessimo Septuagessimo nono. In presenti mei Johannis Fogassot ... Regia notari publici Barchinone in Fracta et in presentia etiam Pauli Figuerola, civis Johannis Sescorts, Jacobi Johannis Fogassot scriptores Barchinone testum ed hac vocatorum specialiter ut assumptis Franciscus de Luna precio sive curritor. Etc.

Cal completar l'encapçalament

“Horats tothom generalmente quant notifica e fa assaber lo molt spetable noble e magnífic senior moceen Requesens de Soler, Cavaller conseller de la magestat del excelentíssimo e molt poderos senior lo senior rey e per lo dit senior governador del principat de Catalunya que com lo dia present qui comptam cinch dies del mes de març del any devall scrit dela predata majestat hagué rebudes letras closes en forma de patens ensemps ab certs capítols closos e segellats dins de les dites letras continents la real voluntat sua sobre los tants que sa Grant excellencia mane inviolablemente esser observades entre sa voluntat / e los regnes / terres / vassals e subdits del dit Illustrisimo Rey Renat Duc d'Anjou, conta de Prohença / e los basáis susdits del dit subsequent Lo Rey. Governador entre los procuradors et embaxadors del Rey mon senior e pare de gloriosa memoria de una part /y los procuradors hi embaxadors del illustrisimo **Rey Reyner** duc de Anjou conte Prohensa de altra son atadas fetes fermades e Juvades (He mes) coma par dins la present tots segillats e signats per Infrascrit secretari / per aquells veuren son tres coses, las quals uns e altres vehent han signat e satisfan al servei de Deu e nostre ral benefici e repos de postres subdits desijosos de lur utilitat e be havem com a rey Darago acceptat (Pag.131 R) loat, aprovat, Fermat e jurat exceptat hu des capitols apuntats per los dits procuradors que conte que duren les treves per spay de vuit anys fermes y apres no volem duren sino a tant solamente ab emplació (¿) de les parts y apres la renovacio intimador ab les patents com se conte en los dits Capítol fermats per los dits

procuradorsn per spay de sis mesos e havent promes observar e fer observar aquells, e per queetc.”

En el lligall **HH 314**, que conté diversos documents relatius al tràfic marítim, conté un document relatiu a la promesa que va fer el capità de nau Bertran Gilbert d’ “Espagne” (sic) de no atacar a cap nau marsellesa durant els propers dos anys amb data del 2 de setembre del 1472. El document està escrit en català i està encapçalat per “+JHS+”. La lletra d’aquest document és ben similar a la dels documents autògrafs de Cristòfor Colom. Donem a continuació una breu transcripció del document:

“A tots a qui el present cartel veuran Sia manifest com jo Bertran Gilbert Dezreguer (Dezreyner) cavaler dona fe huna dues e tres vegades segons hus e costum despanya a vos magniffich monsenyor de veguer e sindich de la present ciotat de Marsella / anc per quant crac del port de aquesta huna mia galera.... De no fer dan.etc.... ... a segellat ab segel de les armes den Pere Johan Depont. II de setembre any 1472”.

En el lligall **30 II 219** s’hi poden trobar diversos documents relatius als territoris catalans entre els que destaca el “Libre de dates e debuts Cartuxa de Val de Christ (1453 – 1468) del Regne de Valencia. Un document datat el 6 de Juny del 1468 parla del nòlit de la nau Salvatge consistent a portar forment des de Sicília i altres mercaderies al servei del rei Joan II i de Matheu Capell, el mateix comerciant relacionat amb el atac comès per Vicente Yañez Pinzón en el port dels Alfachs anys més tard. Donem a continuació un apunt del document:

Carta de obligació fermada per lo Senyor Mestre de Muntesa de fermansa mossen Matheu Capell de Barcelona, per lo nolit de la nau Salvatge. Data 6 de Juny 1468.

“Nos frater Ludovicis dez Puig magíster domus et militie Beate Marie Muntessie et Sancti Georgii Ex nostris certa ciencia convenimos et bona FIDE promittimus vobis honor Jeronimo Salvagio patrono cuiusdam navis sancie portus ... nulium quadringentas botarum nunch in plagia Terracone anchoris affixe.....

Et ego dictus Matheuo Capell fidemissor servicio legi sive juri dicenti quod pinus convenatur

Testes: Raymundus Marquet civis B. et Petrus Muntmany, Bernardus Dala merc. Barchinone et Simon Laurenti civis Terracone.

El contraten per portar Froment des de Sicilia i altres coses (a favor de Joan II) (a completar!)

Altres documents que varem trovar interessants foren els següents :

AA 153 : Cartes del rei René amb signatura autògrafa.

AA 155 : 6 Cartes de Jean de Cossa, gran senescal de Provença.

EE 156 : Carta del Rei René als consellers de Marsella sobre l’armament d’una galera.

Datada el dia 13 de Setembre del 1472.

EE 176: Preses de vaixells enemics.

BIBLIOGRAFIA

ALBARDANER I LLORENS, FRANCESC:

1 - "Colom corsari del rei René d'Anjou abans de 1473 i de França entre 1473 i l'any 1476".

Revista d'Estudis Històrics del Centre d'Estudis Colombins. Num. 58 (Pag. 27-36); Desembre del 2012.

2 - "Columbus, Corsair, and the Pinzón brothers, Pirates, in the Mediterranean before 1492"; The Northern Mariner/Le Marin du Nord, XXI N.3, (July 2011), pgs. 263-278.

CALMETTE, JOSEPH: "Louis XI, Jean II et la révolution catalane (1461-1473)"; Imprimerie et librairie Édouard Privat; Paris – Toulouse 1903.

FAVIER, JEAN: "Le Roi René".

Librairie Arthème Fayard, 2008.

LAUTARD, JEAN BAPTISTE :

1 - "Notice sur 290 lettres du Roi René", Mémoires Publiées par l'Académie de Marseille, Tom X, 1812, pag. 204-218.

2 - "Second extrait des lettres autographes inédites du Roi René", Mémoires publiées par l'Académie de Marseille; Tom XII, 1814, p. 257-268.

LECOY DE LA MARCHE, ALBERT: "Le Roi René: Sa Vie, Son Administration, Ses Travaux Artistiques et Littéraires; D'après les documents inédits des archives de France et d'Italie".

Librairie de Firmix-Didot Frères, Fils et Cie. (Paris, 1875 - 1879)

MURAT, JOSÉE VALÉRIE: (Biblioteca Méjanas (Aix en provence) Cote 090.8 Mur) "Les lettres du Roi René relatives à la Catalogne, contenue dans le manuscrit 711(1064) conservé en la Bibliothèque Méjanas d'Aix en Provence, (1468-1471)"; Maîtrise réaisée sous la direction de monsieur Noël Coulet; Anné universotaire 1995-1996.

SOLSONA I CLIMENT, FRANCESC:

1 - "Aspectos de la dominación angevina en Cataluña (1466-1472), Article a Cuadernos Históricos Jerónimo Zurita 14-15, Zaragoza, 1963; pags, 31-54.

2 - "René s'Anjou, roi des Catalans (1466-1471)"; Actes du Colloque International sur René d'Anjou. Avignon 13/15 de Juin 1981.